

Jolanta Szczepaniak
jolanta.szczepaniak@p.lodz.pl
Biblioteka Politechniki Łódzkiej

Walijskie przykłady współpracy międzybibliotecznej

Streszczenie: Artykuł przedstawia bibliotekę Glyndwr University w walijskim mieście Wrexham, w której autorka odbyła staż w ramach programu Erasmus. Spędzone tam tygodnie umożliwiły zaobserwowanie zupełnie innej organizacji pracy i znacznie bardziej otwartego nastawienia do użytkownika niż w polskich bibliotekach. Ponadto omawia przykłady współpracy między walijskimi bibliotekami, które mogą stanowić wzorzec dla bibliotek w Polsce.

Słowa kluczowe: biblioteki akademickie, organizacja bibliotek, współpraca bibliotek, szkolenia bibliotekarzy, Walia, biblioteki walijskie, staże zagraniczne, bibliotekarstwo walijskie, usługi biblioteczne

Biblioteka relatywnie młodej uczelni Glyndwr University w Wrexham mieści się w budynku określanym jako Edward Llwyd Centre. Zlokalizowany jest on w głównym kampusie uczelni (Wrexham Plas Coch Campus), obok akademików i głównych wydziałów — co sprawia, że placówka jest łatwo dostępna dla pracowników i dla studentów. W skład centrum, oprócz biblioteki, wchodzi również takie jednostki jak: kawiarnia (Chapters Cafe), siedziba stowarzyszenia studentów (Student's Guild), centrum umiejętności akademickich (Academic Study Skills Centre), działy związane ze stypendiami i pomocą finansową dla studentów, wsparciem dla studentów niepełnosprawnych, doradztwem i poradnictwem zawodowym i in.

Spośród wymienionych jednostek biblioteka jest najbardziej dostępna — ma najdłuższe godziny otwarcia, tj. od poniedziałku do czwartku pracuje od 8:45 do 22:00, w piątek do 21:00, zaś w soboty od 10:00 do 17:00.

Katalog i zbiory biblioteki

Biblioteka mieści się na trzech kondygnacjach, na których użytkownicy mogą znaleźć ponad 120 tysięcy książek, płyt DVD i innych zasobów — w wolnym dostępie. Jedyne ograniczenie, z uwagi na prawo autorskie, dotyczy prac doktorskich i habilitacyjnych. Aby uzyskać do nich dostęp, użytkownik musi wypisać formularz na określoną pracę, którą dostarczy mu bibliotekarz do wglądu na miejscu. Wszystkie materiały można wyszukiwać w katalogu komputerowym — wspólnym dla Glyndwr University i Bangor University (<http://library.glyndwr.ac.uk/>¹). Obydwa uniwersytety ściśle współpracują, a osoby będące pracownikami lub studentami wymienionych uczelni mogą bez przeszkód korzystać na miejscu z ich zasobów i wypożyczać materiały z obydwu placówek.

¹ Wszystkie odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 30.08.2013 r.

*Fot. 1. Budynek Edward Llwyd Centre
Fot. Jolanta Szczepaniak.*

Oprócz zbiorów tradycyjnych użytkownicy mają dostęp do ponad tysiąca podręczników w wersji elektronicznej (są one wykazane w katalogu komputerowym) oraz sześciu tysięcy tytułów pełnotekstowych czasopism elektronicznych (poprzez serwis Athens). Na każdym piętrze rozstawione są komputery podłączone do Internetu, dodatkowo cała biblioteka jest w zasięgu sieci EDUROAM.

Warto dodać, że w lipcu 2013 r. otworzono drugą bibliotekę na terenie kampusu, która powstała na bazie księgozbioru otrzymanego w darze od prof. Leonarda Goldsteina i jego żony Mary Lou. Księgozbiór, liczący około 13 tysięcy pozycji (głównie z zakresu nauk humanistycznych i społecznych), jest udostępniony do korzystania na miejscu w odrębnym budynku — The Goldstein Library (Llyfrgell Golstein).

*Fot. 2. Wnętrza biblioteki Glyndwr University
Fot. Jolanta Szczepaniak.*

Postawy pracowników i organizacja pracy

W bibliotece Glyndwr University zwraca uwagę zupełnie inna postawa bibliotekarzy wobec swojej pracy i inne rozłożenie obowiązków niż u nas. W Polsce przyzwyczajeni jesteśmy do tworzenia kilkusobowych oddziałów, natomiast w Glyndwr University zadania takich jednostek wypełniają pojedyncze osoby. Pracują one wspólnie w jednym, dość obszernym pokoju (jedno z biurk zajęte przez dyrektora). Jedna osoba odpowiada za katalogowanie, inna za zamawianie książek i e-booków oraz kontakty z uczelnią, kolejna za korespondencję, działania promocyjne, windykację książek i należności, inna za zakup i subskrypcję czasopism drukowanych i elektronicznych, itd. Dodatkowo każdy, oprócz swoich obowiązków, ma przypisany dwugodzinny dyżur przy obsłudze użytkowników. Czasami taki dyżur podejmuje także dyrektor, który, jak sam twierdzi, w taki sposób najlepiej może ocenić, czy w bibliotece przydałyby się jakieś zmiany, jakie trudności napotykają użytkownicy lub jakich zmian oczekują.

*Fot. 3. Stanowisko obsługi czytelników.
Fot. Jolanta Szczepaniak.*

*Fot. 4. Urządzenia do samodzielnego wypożyczania, przedłużania i zwracania książek wraz ze skrynkami zwrotów.
Fot. Jolanta Szczepaniak.*

Łącznie biblioteka zatrudnia niewielu etatowych pracowników (zaledwie kilkanaście osób), którzy pracują głównie w godzinach porannych. Wsparcie zapewniające płynne funkcjonowanie biblioteki stanowią studenci, stażyści i praktykanci, którzy

pracują w godzinach popołudniowych na stanowiskach obsługi, wykonując także niewymagające specjalistycznej wiedzy prace fizyczne (opróżnianie skrzynek zwrotów książek, włączanie książek na półki, wklejanie pasków magnetycznych i naklejek identyfikujących książki na grzbietach, itp.). Są to dla nich nie tylko praktyki wymagane w ramach kursów i studiów bibliotekoznawczych w Glyndwr University, ale też sposób na zdobycie pierwszych doświadczeń zawodowych.

Partnerstwo i wspólne inicjatywy walijskich bibliotek

Biblioteka Glyndwr University uczestniczy w wielu projektach, na które warto zwrócić uwagę. Świadczą one o dążeniu do wszechstronnej współpracy między bibliotekami w Walii na każdym poziomie: nie tylko sprawnej cyrkulacji materiałów między bibliotekami, ułatwiania procedur wypożyczania użytkownikom zewnętrznym, ale i na poziomie wymiany pomysłów i doświadczeń, wdrażania nowych usług oraz szkoleń dla bibliotekarzy.

North Wales Libraries Partnership
(Partneriaeth Llyfrgelloedd Gogledd Cymru)

North Wales Libraries Partnership (NWLP) to inicjatywa finansowana przez CyMAL², której celem jest zapewnienie bezpłatnych, fachowych szkoleń dla wszystkich zainteresowanych bibliotekarzy z bibliotek uczestniczących w projekcie³.

Szkolenia, zazwyczaj jednodniowe, odbywają się przez cały rok, w zależności od tematyki i zainteresowania uczestników — raz lub dwa razy w miesiącu. Nie ma wyznaczonej stałej lokalizacji spotkań szkoleniowych — odbywają się one w salach konferencyjnych i pomieszczeniach udostępnianych przez poszczególne biblioteki biorące udział w projekcie (biblioteki te są też zobligowane do zapewnienia uczestnikom poczęstunku). Udział w szkoleniach jest bezpłatny, a liczba miejsc ograniczona. Bibliotekarze z jednostek uczestniczących w projekcie NWLP informowani są mailowo o szkoleniach i liczbie wolnych miejsc. Po ukończonym szkoleniu uczestnicy otrzymują certyfikat.

Niektóre szkolenia przekształcone zostały w spotkania cykliczne (z uwagi na duże zainteresowanie i popularność wśród bibliotekarzy), np. dotyczące zwiększania efektywności pracy (Effective working workshop), radzenia sobie w trudnych sytuacjach (Dealing with difficult situations and challenging behaviour in a library setting) czy wizualnego merchandisingu (Local visual merchandising).

² CyMAL: Museums Archives and Libraries Wales (Amgueddfeydd Archifau & Llyfrgelloedd Cymru) — walijska organizacja rządowa, która powstała w kwietniu 2004 r. z siedzibą w Aberystwyth. W jej skład wchodzi 25 członków, specjalistów w swoich dziedzinach. Jednostka ta odpowiada za rozwój lokalnych muzeów, archiwów i bibliotek, aby odpowiadały potrzebom XXI w.

³ Do projektu należą następujące biblioteki z północnej Walii: trzy biblioteki szpitalne BCUHB (tj. należące do sieci Betsi Cadwaladr University Health Board, największej organizacji zdrowotnej w Walii), dwie biblioteki uniwersyteckie: Glyndwr University oraz Bangor University, sześć bibliotek publicznych, biblioteki rządowe — Welsh Government Llandudno Junction i biblioteki sieci Natural Resources Wales oraz dwie biblioteki specjalistyczne — Gladstone's Library oraz Writers' Centre.

Projekt wspierają osoby na stanowiskach Partnership Support Officer: rozsyłają informacje o szkoleniach, uzgadniają miejsca kolejnych szkoleń, nawiązują współpracę z trenerami i innymi osobami prowadzącymi szkolenia, promują inicjatywę wśród bibliotekarzy, tworzą listy uczestników i zapewniają certyfikaty po zakończonym kursie — koordynują organizację szkoleń.

Oprócz szkoleń, projekt NWLP oferuje tzw. job shadowing, czyli rodzaj praktyki zawodowej, która polega na poznaniu charakteru pracy na innym stanowisku niż obecnie zajmowane lub w innym rodzaju biblioteki (także w określonej lokalizacji) poprzez obserwację.

LINC: Libraries in Co-operation
(LINC y Gogledd)

LINC: Libraries in Co-operation to projekt, którego początki datowane są na październik 2002 r. i który oficjalnie wszedł w życie w Północnej Walii w marcu 2003 r. To system wzajemnej współpracy, w ramach którego biblioteki udostępniają sobie zbiory i umożliwiają sprowadzanie zamówionych książek oraz wypożyczanie ich własnym czytelnikom — przypomina to wypożyczanie międzybiblioteczne, ale działa znacznie szybciej, sprawniej i skuteczniej w ramach zorganizowanego systemu, na który składa się sieć bibliotek⁴.

Partnerzy LINC są zobligowani do udostępniania sobie materiałów bez ponoszenia kosztów. Z programu korzystają zwłaszcza biblioteki publiczne, których użytkownicy mogą potrzebować fachowej, wysoce specjalistycznej literatury, dostępnej na przykład wyłącznie w bibliotekach naukowych. Dzięki LINC, będąc zapisanymi wyłącznie do jednej biblioteki, mogą poprzez macierzystą jednostkę korzystać z praktycznie wszystkich zasobów bibliotek uczestniczących w projekcie.

Wypożyczenie w taki sposób książki jest bardzo proste — wystarczy, samodzielnie lub z pomocą bibliotekarza, w katalogu Cat Cymru (<http://library.wales.org/catcymru>) odnaleźć instytucję biorącą udział w LINC, w której znajduje się poszukiwana książka, i wypełnić stosowny formularz wypożyczenia przez LINC. Jest on następnie przesyłany do docelowej biblioteki, która realizuje wypożyczenie. Aby jak najszybciej dostarczyć materiały, pomiędzy Anglesey, Conwy, Denbighshire, Flintshire, Gwynedd i Wrexham działa zorganizowana sieć dostaw. Zazwyczaj użytkownik otrzymuje książkę w ciągu tygodnia (lub szybciej). Maksymalnie może mieć wypożyczonych sześć pozycji z bibliotek biorących udział w projekcie LINC. Zwykle może je wypożyczyć na trzy tygodnie i, w razie potrzeby, przedłużyć.

Zaletami tego systemu jest przede wszystkim ułatwienie dostępu do większej liczby tytułów użytkownikom bibliotek, biorących udział w projekcie. Współpraca w ramach LINC wpływa też na redukcję wydatków związanych z realizowaniem zamówień

⁴ W projekcie biorą udział: biblioteki szkół wyższych (college) — Coleg Llandrillo Cymru, Coleg Menai, Deeside College i Yale College, biblioteki uniwersyteckie — Bangor University i Glyndŵr University, biblioteki publiczne w Anglesey, Conwy, Denbighshire, Flintshire, Gwynedd i Wrexham, biblioteka naukowa Gladstone's Library oraz biblioteka rządowa Natural Resources Wales.

w ramach wypożyczania międzybibliotecznego, ma znaczenie marketingowe, zacieśnia współpracę między bibliotekami różnych typów i pozwala na łatwiejsze zdobywanie funduszy dla przyszłych wspólnych inicjatyw.

Wales Higher Education Libraries Forum (WHELF)

Wales Higher Education Libraries Forum (WHELF) to organizacja, do której należą dyrektorzy i kierownicy bibliotek oraz służb informacyjnych ze wszystkich walijskich instytucji zaliczanych w poczet szkolnictwa wyższego. Spotkania zespołu odbywają się cztery razy w roku — dwa razy w postaci wideokonferencji i dwa razy stacjonarnie w centrum konferencyjnym w Gregynog.

Misją WHELF jest promowanie wspólnych działań w ramach bibliotek i usług informacyjnych, wymiana doświadczeń, współpraca z innymi organizacjami w zakresie rozwoju sieci bibliotek w Walii i Wielkiej Brytanii, wsparcie dla wszystkich uczestniczących instytucji w zakresie ich rozwoju czy wdrażania nowych pomysłów i usług.

Podczas odbywania praktyk w bibliotece Glyndwr University dane mi było uczestniczyć przez dwa dni w konferencji WHELF w Gregynog. Spotkanie pozwoliło mi nawiązać nowe znajomości z bibliotekarzami z bibliotek uniwersyteckich z całej Walii, wymienić się doświadczeniami i pomysłami zarówno podczas oficjalnych wystąpień i referatów, jak i nieformalnych rozmów podczas przerw, posiłków czy w porze wieczornej.

SCONUL

(Society of College, National and University Libraries)

Biblioteka Glyndwr University jest również częścią brytyjskiej organizacji bibliotekarzy SCONUL (<http://access.sconul.ac.uk>), łączącej biblioteki narodowe oraz biblioteki szkół wyższych. Dzięki uczestnictwu w tej organizacji każdy pracownik i student dowolnej brytyjskiej uczelni (biorącej udział w SCONUL) może korzystać z zasobów biblioteki Glyndwr University oraz wypożyczać materiały na takich zasadach jak studenci macierzystej uczelni i *vice versa*.

Pobyt w bibliotece Glyndwr University w Wrexham pozwolił mi zaobserwować inną atmosferę i jakość pracy bibliotekarzy oraz zupełnie inne (korzystniejsze) warunki, w jakich czytelnicy mogą zdobywać wiedzę i wykształcenie.

Warto nadmienić, że Walijszczyk są otwarci na poznawanie ludzi z różnych krajów — na co dzień mają do czynienia ze studentami z zagranicy oraz liczną (także polską) emigracją i chętnie przyjmują zagranicznych stażystów lub praktykantów.